

145. godišnjica rođenja Slave Raškaj

Slava Raškaj, krštena kao Slavomira Friderika Olga, (Ozalj, 2. siječnja 1877. – Stenjevec, Zagreb, 29. ožujka 1906.), bila je gluhoonijema hrvatska slikarica.

Njezini akvareli predstavljaju najviši domot hrvatskog akvarelnog slikarstva krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Od svih naših slikara imala je najviše osjećaja za omjer pigmenta i vode u akvarelnom postupku te njezin akvarel, fluidan i lak, predstavlja primjer idealnog akvarela. Jednako su lepršavo uvjerljivi i njezini pasteli.

Osnovnu i srednju školu polazila je u bečkom Zavodu za gluhoonijemu djecu od 1883. do 1892. godine. U to su vrijeme gluhoonijeme osobe smatrali duševno zaostalima te su kao takve bile obilježene za cijeli život. U Beču dobiva prve poduke iz crtanja. Tu nastaju njezini prvi zabilježeni crteži tušem. S petnaest godina Slava napušta Zavod.

Prva osoba koja je zapazila Slavin talent bio je Isidor Kršnjavi. Na njegov prijedlog Slava dolazi u Zavod za gluhoonijeme u Zagrebu te od 1895. polazi Kraljevsku žensku stručnu školu u Zagrebu, tečaj za umjetno obrtno risanje. Kroz dvije školske godine završava tečaj s odličnom ocjenom. U prvoj ju godini podučava Ivan Bauer, sin slikara Josipa Bauera, a u drugoj godini ju je slikanju podučavala Štefana Hribar, rođena Klaić, i sama slikarica. Paralelno s tom podukom Slavu je besplatno podučavao i Bela Čikoš Sesija sve do 1902. godine. Učio ju je radu u raznim tehnikama. U vrijeme zagrebačkog školovanja Slava je zbrinuta u Zavodu za gluhoonijeme sve do 1898. godine, a slikarski materijal nabavlja joj se iz proračuna Zemaljske vlade. Iste je godine Slava naslikala svoj poznati "Autoportret".

Za vrijeme boravka u Zagrebu družila se sa slikarima Društva hrvatskih umjetnika, te sudjeluje na izložbi "Hrvatski salon 1898." povodom otvorenja Umjetničkog paviljona. Bila je to Slavina prva izložba. Jedan od njezinih prvih velikih uspjeha bio je i poziv za izradu ilustracija za travanjki broj časopisa *Vienac* 1898. godine uz "Hrvatski salon". Svojim su radovima sudjelovali i slikari Artur Oskar Aleksander, Robert Auer, Vlaho Bukovac, Bela Čikoš Sesija, Oton Iveković te kipari Rudolf Valdec i Robert Frangeš Mihanović. Taj je broj zamišljen kao svojevrsni *Gesamtkunstwerk*. U svojim je crtežima iznijela sjećanja na proljetni pejzaž iz djetinjstva. U izboru teme i načinu kadriranja stvara tehnikom japanskih crtača te izražava bliskost japanskoj umjetnosti, u to vrijeme vrlo popularnoj.

Osim u Zagrebu slike su joj izložene 1899. godine u Sankt-Peterburgu i Moskvi. Druženje sa slikarima onoga doba dodatno je potaknulo razvoj njezina stila, jer je upravo umjetnička sloboda ono što se potiče u to vrijeme. U prvom broju "Hrvatskoga salona" Ksaver Šandor Gjalski piše manifest u kojem ističe važnost umjetničke individualnosti koji većina umjetnika prihvaća, a među njima i Slava.

Kroz 1899. godinu boravi u Ozlju i kod rodbine u Zlataru. Pod utjecajem Čikoša radi svoje najdivnije akvarele pejzaža s motivima prirode iz okolice Ozlja te uz rijeku Kupu. To su ekspresivni radovi većih formata, a ono što ih karakterizira je atmosfarska perspektiva, transparentnost i "slikanje bjelinom". Jedan od poznatijih radova iz tog vremena je "Ozalj u snijegu". U jesen 1899. godine, ponovno je na stanu u Zavodu za gluhoonijeme. Rasvjetljavanje njezine palete rezultat je slikanja na otvorenom. U Zagrebu odlazi u Botanički vrt i park Maksimir gdje crpi motive za svoje slike. Tada nastaje jedan cijeli ciklus pod nazivom "Lopoči".

Osim u akvarelu, Slava neke radove izrađuje u tehnici pastela, najčešće prikazuje ljudskih likova. I u njima je vidljiv utjecaj Čikoša, naročito u bojama koje koristi, zlatnožutoj i plamenocrvenoj. "Portret gluhoonijeme djevojčice" iz 1899. godine vrhunac je njezinih pastelnih radova.

Krajem 1899. godine javlja joj se početni stadij tuberkuloze pluća te početkom 1900. odlazi na liječenje u Opatiju. U Hrvatskom državnom arhivu sačuvana je Slavina molba od 12. listopada 1900. godine za ponovni smještaj u Zavodu za gluhoonijeme za vrijeme dok ju poučava Čikoš. Ta molba je na hrvatskom jeziku čime se opovrgava dosadašnje uvriježeno mišljenje da je Slava Raškaj znala samo njemački jezik. Vraća se u Zagreb gdje provodi vrijeme do proljeća 1902. godine.

Na Svjetskoj izložbi u Parizu 1900. godine sudjeluje s jednim akvarelom iz ciklusa lopoča. Ovi su radovi zanimljivi i zbog vidljivog utjecaja secesije, prvenstveno u izboru motiva i boje (modro-zelena), te u kompoziciji bez horizonta i izduženom prikazu lopoča s krivudavim stapkama.

Slavin otac, Vjekoslav Raškaj, 18. lipnja 1902. godine dovodi Slavu u Kraljevski zemaljski zavod za umobolne u Stenjevcu s liječničkom svjedodžbom koju je potpisao kotarski liječnik Ferdo Sluga. U posljednjim godinama života stvara vrlo smanjenim intenzitetom. Radi se o osam medaljona u tehnici akvarela na kojima prevladava motiv žene.

Slava Raškaj umrla je od tuberkuloze 29. ožujka 1906. u bolnici u Vrapču. Pokopana je na groblju župne crkve u Stenjevcu. Njezini posmrtni ostaci preneseni su na groblje kraj crkve Sv. Vida u Ozlju devedesetih godina dvadesetog stoljeća.